

Діана Ратушняк

студентка гр. 472

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

Науковий керівник: к.е.н., доцент Наталія Бак

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ВИКЛИКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Децентралізація є важливим аспектом становлення економіки України, і відіграє значну роль у процесах покращення взаємодії держави, органів влади та громадян. Загалом, процес децентралізації це передача значних повноважень та бюджетів від державних органів влади до місцевого самоврядування. Тобто суть в тому, щоб місцеві органи влади мали більше повноважень, так як вони є ближчими до жителів, і можуть краще розуміти та забезпечувати їхні потреби.

Військова агресія проти України, що розпочалася 24 лютого 2022 року завдала чималих збитків та зрушила багато механізмів економічної взаємодії в середині країни та поза її межами. Дана ситуація чітко показала ефективність взаємодії усіх ланок органів влади та представників громадських та волонтерських організацій. Це допомогло налагодити економічну підтримку збройних сил, здійснити успішну релокацію підприємств з зони бойових дій у більш безпечні регіони, провести евакуацію людей з небезпечних територій, організувати територіальну оборону, гуманітарні поставки, відновлювати пошкоджене майно, забезпечити та організувати укриття тощо.

Тим не менш, надалі все більше обговорюється подальша доля децентралізації, а, особливо, її здійснення у воєнний період. Ведуться дискусії щодо принципів субсидіарності та доцільності автономного прийняття управлінських рішень органами місцевої влади. Одні експерти стверджують, що необхідно будувати жорстку централізовану владну вертикаль, а інші – що варто зберігати самостійність територіальних громад в управлінні власними коштами та людським капіталом для максимально ефективного використання даних коштів та якісного забезпечення потреб громадян [2]. Зважаючи на попередні досягнення процесу децентралізації, доцільніше було б спрямувати сили на адаптацію діючої системи до реалій воєнного стану, зробити механізм більш чітким та гнучким, аніж перетворити усе це в жорстку владну ієрархію, яка все ж спричинить більше проблем, особливо з огляду на перспективи післявоєнної відбудови держави.

На мою думку, теперішня децентралізація в Україні дуже допомогла вистояти напад, що був здійснений у 2022 році, адже завдяки економічній самостійності громад була змога швидко та якісно ухвалювати рішення на місцях, які входили до повноважень місцевих адміністрацій в координації з державною владою. Тобто, можемо бачити, що модель, яку ми впроваджуємо у своє життя є дійсно ефективною, і потрібно її тільки покращувати, зокрема на рівні законодавства. Тому у травні 2022 року відбулося внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування в період дії воєнного стану. До прикладу, на період дії

воєнного стану міським головам територіальних громад дозволено приймати рішення щодо передачі коштів з місцевого бюджету на потреби Збройних сил України або для забезпечення заходів правового режиму воєнного стану. Також міському голові дозволено призначати осіб на посади та звільняти керівників комунальних підприємств, установ та організацій у спрощеному порядку [4]. Дані зміни вносилися з метою забезпечення максимальної швидкості ухвалення управлінських рішень, зокрема в питаннях допомоги Збройним силам України та вимушено переміщеним особам.

Актуальність продовження децентралізації незважаючи на випробування військовою агресією з боку РФ полягає у її результатах. Міцність фінансової основи громад, яка виникла, їх гнучкість та можливість швидкої адаптації, автономія та самостійність зумовлюють надію на ефективне та якісне відновлення вже зараз. Пропозиції, що впливають із суті реформи: збільшення частки загальнодержавних податків, що передаються до місцевих бюджетів для збільшення фіскальної достатності; заохочення місцевого самоврядування до розвитку; подальше реформування міжбюджетних відносин; запобігання появі податкових боргів та якнайшвидше їх погашення; проведення моніторингу динаміки діяльності підприємств; виконання соціально-економічного розвитку міст та більше залучення громадськості до різноманітних процесів та моніторингу руху бюджетних коштів, - залишаються актуальними досі. Тим не менш, політика подальшої децентралізації має врахувати нинішні реалії і орієнтуватися на післявоєнний період. По-перше, зараз дії мають бути направлені на оперативне та безперервне виконання місцевих бюджетів, прийняття нормативно-правових документів щодо ефективного функціонування бюджетної сфери та забезпечення життєво необхідних потреб населення у період дії воєнного стану. По-друге, слід розуміти, що деякі інструменти державної політики не можуть бути однаковими у тилкових, прифронтових, фронтових та окупованих територіях. Важливо також враховувати, що зараз збільшення податкових надходжень до місцевих бюджетів здійснюється за рахунок податку на доходи фізичних осіб з виплат військовослужбовцям та тимчасово переміщеним особам, що працевлаштовані в місцях тимчасового проживання, та сплат податків за місцем реєстрації підприємствами, що були релоковані [3, с. 30]. Тобто варто розуміти, що після закінчення війни дані надходження стануть меншими або ж зовсім припиняться, тому необхідно буде залучати нові ресурси, і шукати нові способи збільшення надходжень до бюджетів.

Але процес децентралізації в Україні не завершений, і з'являються все нові і нові виклики, які потребують швидкого вирішення. Наступним етапом реформи мало бути перетворення обласних і районних державних адміністрацій на органи префектурного типу і надання їм опцій нагляду за делегованими повноваженнями, але через війну даний процес загальмувався. Прокуратуру позбавили загального нагляду, але дані повноваження не передали новим органам. Ще одним викликом стане відбудова прозорої моделі відновлення місцевого самоврядування на територіях, які перебували під

окупацією. Тут надії покладаються на інструмент військових адміністрацій даних населених пунктів, але цей процес займе досить тривалий період за даними політиків та інших експертів [1].

Загалом, можна стверджувати, що реформа децентралізації справді є важливим процесом в Україні, в тому числі і в сучасних реаліях. Адже сучасні об'єднані територіальні громади є дійсно економічно потужнішими, тому що люди є більш згуртованими, а управління компактнішим та оперативнішим.

Децентралізована система дозволяє в більшій мірі реалізовувати інтереси населення через функції та повноваження місцевих органів влади. Виникає багато проблем, які місцеві жителі можуть вирішувати самостійно, не чекаючи схвалення чи розпорядження від центральної влади, яка наразі зосереджена на більш масштабних проблемах щодо протистояння ворогу. Це виправдовує загальну мету реформи децентралізації, тобто максимальне сприяння та підвищення якості демократії шляхом збільшення ролі місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Безгін В. Країна громад в умовах війни. Який був 2022-й для децентралізації та місцевого самоврядування. *LB.ua*. 2022. URL: https://lb.ua/news/2022/12/28/540561_kraina_gromad_umovah_viyni_yakim_buv.html
2. Борщевський В. та інші. Війна. Громади. Децентралізація. Як налагодити ефективно управління громадами в сучасних геополітичних реаліях. *Громадський простір*. 2022. URL: <https://www.prostir.ua/?news=vijna-hromady-detsentralizatsiya-yak-nalahodyty-efektyvne-upravlinnya-hromadamu-v-suchasnyh-geopolitychnyh-realiyah>
3. Ломачинська І., Чуркіна І. Децентралізація місцевих бюджетів в Україні: виклики в період війни. *Grail of Science*. 2022. № 20. С. 29-31.
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану: Закон України від 12.05.2022 р. № 2259-IX. URL: [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-IX#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-IX#Text)